

KIERTOTALOUS-SANAN TUNNETTUUS JA MERKITYSTULKINNAT

Paula Sjöblom, Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos

Ville Virsu, Turun yliopisto, kieli- ja viestintäopintojen keskus

Kestävä kiertotalous on talousmalli, jonka avulla voidaan hillitä luonnonvarojen ylikulutusta, torjua ilmastonmuutosta ja luonnon köyhtymistä samalla taloutta ja työllisyyttä vahvistaen. Uuteen malliin siirtyminen vaatii ajattelutapojen muutosta ja kiertotalouden käsitteen ymmärtämistä. Kansalaisille *kiertotalous* ei kuitenkaan ole kovin tuttu sana.

Tutkimus selvittää *kiertotalous*-sanan tunnettuutta ja merkityksen päättelyä ensimmäisen vuoden opiskelijoiden keskuudessa. Kyselytutkimus tehtiin Turun ja Itä-Suomen yliopistoissa kielenopiskelijoille ja kauppatieteiden opiskelijoille vuosina 2019 ja 2020. Artikkelissa pohditaan *kiertotalouden* merkityksen päättelyä yhdysosien merkitysten perusteella sekä paneudutaan kyselyvastausten episteemistä modaalisuutta ilmaiseviin aineksiin. Siinä selvitetään myös vastaajien asenteita sekä sanan tunnettuudessa tapahtuneita kvantitatiivisia muutoksia.

Kiertotalous-sanan tunnettuus lisääntyi tutkimusjaksolla selvästi ja vastausten varmuusaste nousi, mutta epävarmuutta ilmaisevia modaalisuuden keinoja käytetään kummassakin osatutkimuksessa runsaasti. Vastauksissa käytetyt evidentialisuuden ilmaukset viittaavat yleensä omaan päättelyyn. Yhdysosan edusosan *talous* perusteella merkitys liitetään 'talouselämään' tai 'talousjärjestelmään', mutta usein myös 'rahavaroihin'. Määriteosa *kierto* täsmentää tulkinnat useimmiten *kiertää*-verbin merkityksen 'vaihtaa omistajaa' tai 'kulkea kehää' mutta myös 'kaihtaa, välttää' -merkityksen pohjalta.

Avainsanat: kiertotalous, merkitys, modaalisuus, yhdys sanat

Kirjoittajien yhteystiedot:

Paula Sjöblom
papisjo@utu.fi

Ville Virsu
ville.virsu@utu.fi

1 JOHDANTO

Tiedot ilmastonmuutoksesta, kasvihuonepäästöistä, luonnonvarojen ylikulutuksesta ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisestä ovat vähitellen löytäneet sijaa ihmisten ajattelussa. Sen myötä monet viranomaiset ja hallitukset ovat ymmärtäneet, että tarvitsemme globaalisti uusia toimintamalleja, jotka eivät pysäytä taloutta mutta muuttavat kulutusta kestävämpään suuntaan. (Ks. esim. WWF; Sitra, 2016.) Menestyvän talouden ja hiilineutraalin yhteiskunnan yhdistämisessä uudeksi mahdollisuudeksi on nähty siirtymä kestäväan kiertotalouteen, joka tarkoittaa luonnonvarojen käytön vähentämistä, materiaali-, energia- ja ravinnekiertojen sulkemista sekä tuotteiden, materiaalien ja resurssien arvon säilymistä mahdollisimman pitkään (Ympäristöministeriö; CICAT2025). Tämä tarkoittaa, että tehdään kestäviä ja korjattavia tuotteita, kierrätetään materiaalit ja raaka-aineet turvallisesti, käytetään palveluja ja vuokrataan tai yhteisomistetaan. Myös Suomi on laatimassa kiertotalousstrategiaa tavoitteenaan tukea maan taloutta ja samalla välttää luonnonvarojen ylikulutusta. (Ympäristöministeriö; *Kiertotalouden ekosysteemit*, 2020, s. 9–10; *Uusi suunta*, 2021, s. 8, 11, 21–22.)

Valtioneuvoston julkaiseman kiertotalouden edistämishjelman mukaan uuteen malliin siirtyminen vaatii kuitenkin laajaa asennemuutosta (*Uusi suunta*, 2021, s. 21–24). Yleinen asenteiden muutos taas vaatisi kiertotalouden käsitteen konkreettista ymmärtämistä ja ajatuksen hyväksymistä. Termi *kiertotalous* on vielä suurelle yleisölle melko vieras, ja sitä on myös moitittu kielellisesti hämäräksi (Nuutinen, 2014). Jopa kiertotalouteen liittyvää liiketoimintaa harjoittavien yritysten edustajilla on sanasta monenlaisia tulkintoja, saati sitten ihmisillä, joiden päivittäisessä elinpiirissä asiasta ei puhuta. (Ks. esim. Kiertotalousohjelman kansalaisraati; Virsu & Sjöblom, 2020.)

Kiertotalouden käsite on laaja ja vaikeasti hahmotettava, koska se koskee lähes kaikkia toimialoja. Keskeisiä ovat etenkin materiaalien kiertämiseen liittyvät toimialat. Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksen mukaan materiaali-kiertojen ja niitä tukevan palveluliiketoiminnan vuotuinen liikevaihto Suomessa on 11,4 miljardia euroa. Tällaiset yritykset toimivat monilla eri aloilla¹, ja noin puolella näistä on liiketoimintamallinaan kierrätys. Muita liiketoiminnan malleja ovat resurssitehokkuuteen perustuva toimintatapa, jakamistalous, tuote palveluna -konseptit ja tuotteen elinkaaren pidentäminen. (*Kiertotalouden ekosysteemit*, 2020, s. 41–42, 44–46.) Useimmiten mainittujen liiketoimintamallien taloudellinen merkittävyys liittyy keskeisesti kuluttajien asenteisiin ja elintapoihin. Siksi kansalaisten käsitykset *kiertotalouden* sisällöstä ovat tärkeitä. Jos esimerkiksi *kiertotalous* ymmärretään pelkästään tuotteiden kierrätyksenä, jää suuri osa kiertotalousmallin mukaan toimivista yrityksistä kuluttajilta huomioimatta.

On oletettavaa, ettei suuri yleisö juuri seuraakaan esimerkiksi ylhäältä hallinnosta johdettujen kiertotaloushankkeiden ja -ohjelmien keskustelua eikä voi siten tästä diskurssista oppia käsitteen merkitystä. Valtaosalla ihmisistä ei ole erityistä motivaatiota perehtyä kiertotalousaiheeseen, eivätkä he etsi siitä tietoa esimerkiksi internetistä. Sen sijaan ihmisiä kiinnostavat omaan elämään liittyvät kulutusvalinnat, jotka hyvin usein kytkeytyvät kiertotalouteen ilman, että sitä tiedostetaan: auton hankinta, ulkomaanmatka, kodin energiaratkaisu, päivittäiset ateriat jne. Jos kansalaisten

1 Muutamina esimerkkeinä lukuisista eri aloista mainittakoon vaikkapa metalliromun keräys, akkujen kierrätys, paperinkeräys, puupohjaisten pakkausmateriaalien valmistus, tuhkalannteiden valmistus, jätepolttoaineet, hukkalämmön hyödyntäminen, biokaasu, muovin kierrätys, jätahuolto, kierrätyslannoitteet, elintarviketeollisuuden sivuvirtojen käyttö ja älykkäät kasvihuoneet (*Kiertotalouden ekosysteemit*, 2020: 46).

halutaan ymmärtävän, mistä kiertotaloudessa on kysymys, pitää kiertotalouspuheen näkyä niillä lehtien, television, sosiaalisen median ja mainonnan kanavilla, joita ihmiset muutenkin seuraavat.²

Tämän kirjoituksen tavoitteena on kyselytutkimuksen avulla tarkastella *kiertotalous*-sanan tulkintoja ja niissä tapahtuneita muutoksia. Olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, millä tavoin kyselytutkimuksen vastaajat päättelevät tämän erikoiskieleen kuuluvan uudissanan merkityksen yhdyssanan osien perusteella ja miten he merkitsevät vastauksensa epävarmaksi tai varmaksi. Vertaamme vuonna 2019 ja 2020 tekemiemme kyselyiden tuloksia toisiinsa ja samaan aikaan mediassa esiintyneiden kiertotalousaiheisten juttujen määrään. Kysymme, onko kiertotalous-käsitteen tunnettuudessa tapahtunut muutosta, ja jos, niin korreloiko tunnettuus julkisen keskustelun määrän kanssa. Tutkimme myös, miten sanaan liittyvät asenteet ovat muuttuneet noin puolentoista vuoden tutkimusajanjakson kuluessa.

Tutkimus liittyy Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaan monitieteiseen hankkeeseen, jossa selvitetään kiertotalouteen siirtymistä vauhdittavia tekijöitä (CICAT2025). Kieltä tutkitaan siinä yhtenä muutuskatalyyttina. Aiemmin on selvitetty *kiertotalous*-sanan käyttöä kehyssementtisestä näkökulmasta kansalaisilta vuonna 2019 kerätyissä kyselyvastauksissa (Virsu & Sjöblom, 2020) sekä Helsingin Sanomien teksteissä (Läärä, 2020).

² Ongelma ei ole tietenkään pelkästään kuluttajien, ns. suuren yleisön, tietämyksessä, vaan myös eri alojen välisessä kommunikaatiossa, koska termi ymmärretään eri tavoin eri aloilla. Tarvitaan siis laajaa, siilot ylittävää yhteistyötä ja yhteisymmärrystä, mikä edellyttää toimivia viestintäkäytäntöjä (ks. esim. Sumter ym., 2020).

2 AINEISTO JA MENETELMÄ

Selvitimme keväällä 2019 toteutetulla kyselyllä, miten yliopisto-opiskelijat tunnistavat, määrittelevät ja kehystävät sanan *kiertotalous*. Kyselyyn vastasi yhteensä 204 ensimmäisen vuoden opiskelijaa Turun yliopiston kauppa- korkeakoulusta ja humanistisesta tiedekunnasta sekä Itä-Suomen yliopiston kauppatieteiden laitoksesta. Valtaosa vastaajista oli iältään 20–27-vuotiaita. (Ks. myös Virsu & Sjöblom, 2020.)

Toistimme saman kyselyn syksyllä 2020 Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan ensimmäisen vuoden kieltenopiskelijoiden keskuudessa. Vastaajajoukko oli siis rakenteeltaan melko samankaltainen kuin kevään 2019 vastaajajoukko: korkeakouluopintonsa vasta aloittaneet, pääosin 20–28-vuotiaat ylioppilaat. Erona oli kauppatieteitä opiskelevien puuttuminen tästä jälkimmäisestä ryhmästä. Vastauksia jälkimmäiseen kyselyyn saimme yhteensä 103 eli noin puolet vuoden 2019 opiskelijavastaajien määrästä.

Kummassakin kyselyssä lomakkeen määrittelytehtävä kuului seuraavasti: ”Kuvaile vapaasti, mitä mielestäsi merkitsee sana *kiertotalous*, mihin *kiertotalous* liittyy tai mitä mielikuvia sana sinussa herättää?” Vastaukset annettiin kirjallisesti, ensimmäisellä kerralla käsin paperille kirjoittaen, toisella kerralla verkkolomakkeelle naputellen. Kummallakin kerralla vastausaikaa annettiin vain joitakin minuutteja. Ohjeistuksessa korostettiin sitä, että kyselyllä tavoiteltiin välittömiä mielleyhtymiä ja arkiymmärrystä eikä niin sanottuja oikeita vastauksia, ja siksi vastaajia kiellettiin käyttämästä apuna hakukoneita tai sanakirjoja. Lomake ei tarjonnut sanalle valmiiksi mitään käyttökotekstia, jotta kaikki vastaukset perustuisivat puhtaasti vastaajan omiin tulkintoihin. (Ks. myös Virsu & Sjöblom, 2020.) Lomakkeen lopussa esitettiin seuraavat kaksi kysymystä: 1) ”Kuinka kiinnostu-

nut olet kiertotaloudesta ilmiönä ja esim. sitä käsittelevästä julkisesta keskustelusta?” 2) ”Miten suhtaudut kiertotalouden kehittämiseen ja edistämiseen yleisesti, yhteiskunnallisena ja kansantaloudellisena asiana?” Näihin vastattiin asteikolla 1 (en lainkaan kiinnostunut / en lainkaan tärkeänä) –10 (erittäin kiinnostunut / erittäin tärkeänä).

Ensimmäisen kyselyn vastausten analyysissa mielenkiintomme kohdistui erityisesti siihen, miten kiertotalous-käsitteen kontekstia oli kyselyvastauksissa rakennettu: millaiseen käsitteverkkoon eli kehyksiin se sijoitettiin ja millaisiin konkreettisiin asioihin se kiinnitettiin (Virsu & Sjöblom, 2020). Tässä artikkelissa tutkimme itse *kiertotalous*-sanaa ja sen merkityksentulkintaa. Selvitämme, miten vieraan tai vieraahkon sanan merkitystä päätellään yhdyssanan osien merkitysten perusteella eli miten ymmärretään *kierto* ja miten *talous* ja miten näistä rakentuu koko käsitteen tulkinta. Paneudumme myös käsitteen yleisessä tunnettuudessa tapahtuneisiin muutoksiin ja tarkastelemme vastaajien käsityksiä omista tulkinnoistaan analysoimalla vastausten modaalaisia aineksia ja etenkin sitä, missä määrin ja minkä asteista episteemistä modalisuutta eli tulkinnan varmuusastetta vastaukset sisältävät.

Käsitteen tunnettuudessa tapahtuneita muutoksia selvitämme kvantitatiivisesti suhteuttamalla tyhjäksi jätettyjen vastausten, lyhyiden *en tiedä*-tyyppisten vastausten sekä ”väärin” vastausten määrän vastaajien kokonaismäärään. ”Vääriksi” luemme vastaukset, jotka eivät sisällä yhtään merkityspiirrettä *kiertotalouden* vakiintuneista määritelmistä (ks. Virsu & Sjöblom, 2020). Laskemme myös asteikkokysymysten keskiarvon ja mediaanin ja vertaamme eri vuosien kyselyjen tuloksia toisiinsa. Lisäksi olemme selvittäneet, miten usein Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kirjoituksissa *kiertotalous*-sana on esiintynyt kunakin vuonna ajalla 2016–2019. Poimin-

nat on tehty Sanoma-arkiston verkkosivulla hakusanalla *kiertotalous* 23.11.2020. Näin saadut tulokset kertovat osaltaan aihetta käsittelevän julkisen keskustelun määrästä, jota vertaamme kyselyvastausten kvantitatiivisiin tuloksiin.

3 KIELITIETEELLISTÄ TAUSTAA

3.1 *Kiertotalous* sananmuodostuksen näkökulmasta

Suomen kielen sananmuodostustavoista yhdistäminen on yleisin keino tuottaa kieleen uusia sanoja. Prototyypinen uusi yhdyssana on kahdesta substantiivista koostuva nominatiivialkuinen muodoste. (Tyysteri, 2015, s. 41, 207.) *Kiertotalous* on juuri tällainen kahdesta itsenäisestä substantiivista koostuva nominatiivialkuinen määrittelyyhdyssana. Määrittelyyhdyssanalle tyypillisesti se ilmaisee jollain tavalla rajattua asiaa, joka on alakäsite yhdyssanan edusosalle *talous*. Tämäntyyppisten yhdyssanojen merkitys syntyy yhdyssosien merkityksen perusteella tai on sopimuksenvarainen. (VISK § 400, s. 408–409.) *Kiertotalouden* sanakirjamerkitykseksi on annettu ’talous jossa hyödykkeiden arvo säilytetään mahdollisimman pitkään mm. kierrätyksen ja uudelleenkäytön avulla’ (*Kielitoimiston sanakirja*, 2018). Erikoiskielisessä käytössä sana sisältää tätä moniulotteisempia merkityspiirteitä, koska sen kuvaama käsite liitetään koko yhteiskunnan systeemin muutokseen (ks. esim. Webster, 2013; Virsu & Sjöblom, 2020).

Vapainta ja assosiativisinta merkityksen muodostuminen on nimenomaan nominatiivialkuisilla yhdyssanoilla (VISK § 408–410). Morfologisesti yksinkertainen rakenne on vastaanottajan kannalta hankala: tieto on pakattu siihen tiiviisti, minkä vuoksi uuden sanan merkitys ei avaudu helposti ilman maailmantietoa tai tietoa kontekstista. Jos sana on vieras eikä kontekstia ole saatavilla, vastaanot-

taja pyrkii hahmottamaan sanan merkitystä nimenomaan yhdyssosien kautta. (Tyysteri, 2015, s. 208.)

Laura Tyysterin (2015, s. 45, 47) mukaan nominatiivialkuisten yhdyssanojen merkityksen tutkimiseen sopii hyvin funktionaalinen yhdyssanateoria, jota on suomalaisessa yhdyssanatutkimuksessa esitellyt Lauri Seppänen (1981 < Coseriu, 1971, 1975). Funktionalistinen malli korostaa yhdyssanan osien merkityssuhteen määräytymistä vasta käyttökontekstissa eikä niinkään kielen systeemin tasolla: yhdyssana on leksikaalisessa systeemissä yksikkö, jonka merkityksessä yhdyssosilla on vain jokin suhde toisiinsa, mutta kontekstissa merkitys saa lisäpiirteitä ja lopullisen tulkintansa (Seppänen, 1981, s. 74; yhdyspaikannimien osalta vastaavaa ajattelua edustaa mm. Kiviniemi, 1987, s. 20). Tutkimusasetelmamme kaltaisessa tilanteessa, jossa kielenkäyttäjällä ei ole saatavilla merkitystulkintaa ohjaavaa kontekstia, pyritään merkitys tulkitsemaan yleisen maailmantiedon ja puhujan ennestään tuntemiin yhdyssanoihin liittyvien analogioiden pohjalta. Tuttu malli (muotti, skeema) ohjaa uuden yhdyssanan tulkintaa ja avaa käsitteen mahdollista merkitystä ilman, että vastaanottaja tuntisi sanan määritelmää tai käyttökontekstia (ks. Pitkänen, 2008, s. 102).

Kiertotaloutta voi pitää uudissanana, sillä se on ilmestynyt Kotimaisten kielten keskuksen uudissanapointoihin vuonna 2014.

Kielitoimiston verkkosanakirjaan se on otettu vuonna 2017. (Kotus, uudissanapoinnat, 2014; Läärä, 2020, s. 21.)³ Kansainvälisissä yhteyksissä kiertotaloudesta (*circular economy*) on puhuttu 1990-luvulta asti, mutta sen sisältöön on kehittynyt maailmassa erilaisia painotuksia eri sosio-kulttuuristen ja poliittisten järjestelmien mukaan (Winans, Kendall & Deng, 2017, s. 826). Alun perin *kiertotalous* ja sen lähikäsitteet on kehitetty ympäristötieteiden tutkimus- ja viestintätarpeisiin, mutta sana on levinnyt, ja se kuuluu nykyisin monien eri alojen, kuten talouden, ekologian ja systeemitieteiden, erikoiskieleen. Kunkin alan intressien mukaan se saa omanlaisiaan merkityssisältöjä. Suomessa tuorein poliittinen määritelmä löytyy Valtioneuvoston tammikuussa 2021 julkaisemasta kiertotalouden edistämishjelmasta:

Kiertotaloudessa materiaaleja hyödynnetään tehokkaasti ja kestävästi ja ne pysyvät kierrossa pitkään ja turvallisesti. Tuotteita myös jaetaan, vuokrataan, korjataan ja kierrätetään. Palvelullistaminen on osa kiertotaloutta.

Kiertotalous on uusi talouden toimintatapa, joka tuottaa taloudellista hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa. Se hyödynnä digitalisaatiota tehokkaasti ja uudistaa yhteiskunnan rakenteita ja toimintamalleja. Kiertotalous on keino vähentää luonnonvarojen käyttöä. (Uusi suunta, 2021, s. 26.)

3 *Kiertotalous*-sana on esiintynyt lehdistössä jo 1920-luvulla, mutta tällöin sillä on viitattu esim. kaskiviljelyyn tai hylkeenpyyntiin liittyvään elintapaan, erätalouteen. Suomen sanomalehdissä varhaisimmat yksittäiset nykymerkityksiset sanaesiintymät löytyvät kuitenkin jo vuosilta 1973 ja 1980: Joulukuussa 1973 Maaseudun Tulevaisuus -lehdessä oli Terho Vitikaisen laatima artikkeli, jossa esiintyy maininta *luonnonvarojen kiertotalous ja uudelleenkäyttö*. Helmikuussa 1980 Maaseudun Tulevaisuus ja Etelä-Suomen Sanomat julkaisivat artikkelin Helsingin yliopiston Studia Generalia -esitelmän pohjalta, jossa maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoitotoimiston dosentti Pertti Seiskari kuvasi teollisen talouden olevan muuttumassa ”kiertotaloudeksi, joka on säästämisen ohella lopulta ainoa tapa ehkäistä jatkuvaa ympäristön saastumista ja pilaantumista”. Seuraavan kerran sana mainitaan tekniikan tohtori Johanna Kirkisen kirjoittamassa vierasyleiössä Maaseudun Tulevaisuudessa 4.2.2013. Siinä näkökulma on maatalouden kiertotaloudellistumisessa. Vuodesta 2014 lähtien sanomalehdissä sanaa käytetään jo enemmän, mutta alkuvaiheessa nimenomaan Maaseudun Tulevaisuus ja Etelä-Suomen Sanomat käyttävät sanaa selvästi muita useammin. (Kansalliskirjasto, digitaaliset sanomalehtiaineistot.)

Erikoiskielellä tarkoitetaan tiettyjen käyt-täjajoukkojen tietyissä yhteyksissä käyttämää kielimuotoa⁴. Erikoiskieliin kehitetyt sanat ovat termejä, ja niiden pitää olla merkityk-seltään yksiselitteisiä eli tarkasti määriteltyjä. Uudissanan ja varsinkin uuden termin muo-dostamisen motiivina on usein tarve puhua jostain uudesta asiasta tai ilmiöstä. Kiertotaloudesta taas voidaan puhua ehkä parem-minkin käsitteenä, jonka elementit ovat kyllä aiemminkin olleet olemassa (asia ei sinänsä ole uusi), mutta joka on hahmotettu uudella tavalla ja jonka rajat ja merkityspiirteet on ha-luttu määritellä. (Ks. esim. Karihalme, 1996, s. 36, 39; Laine, 2007, s. 58–59; Zgusta, 1990, s. 389, 393.) Sanalla on havaittavasti käyttöä myös yleiskielessä, mutta koska se on uudeh-ko, voi olettaa sen merkityksen olevan monil-le edelleen melko vieras.

Kiertotalous-yhdyssanan edusosana ole-va substantiivi *talous* on Tyysterin (2015, s. 171–172) laskelmien mukaan toiseksi yleisin jälkiosalekseemi sellaisissa uusissa yhdyssa-noissa, joiden alkuosa on nominatiivimuo-tonen substantiivi. Kielenkäyttäjillä on siis tulkintojensa analogisina malleina runsaasti erilaisia *talous*-loppuisia yhdyssanoja (esim. *markkinatalous*, *suunnitelmatalous*, *maatalous*). *Talous*-sanana sanakirjamerkityksiä ovat paitsi 'talouselämä, aineellisten tarpei-den tyydyttämistä hoitava yhteiskunnallinen järjestelmä' tai ylipäätään 'jotakin ylläpitävää järjestelmä' myös suppeammin 'taloudellinen asema, varat', 'taloudenhoito' ja 'ruokakunta' (*Kielitoimiston sanakirja*, 2018).

Määriteosan substantiivi *kierto* on dever-baali johdos, joka näin tuo yhdyssanaan ver-baalia merkitystä (ks. myös Tyysteri, 2015, s. 119). *Kielitoimiston sanakirjan* (2018) mu-kaan *kierto*-sanana merkitys voi olla muun mu-assa 'pyöritys, pyörähdys, liike pituusakselin ympäri', 'radan tms. kiertäminen', 'siirtyminen

yhdeltä toiselle tai asemasta toiseen', 'viljely-kasvien vuorottelu'. Nämä kaikki merkityk-set pohjautuvat kantaverbin *kiertää* lukuisiin eri merkityksiin: 'pyörittää, vääntää, kääriä', 'kulkea jnk. ympäri (umpinaista rataa), ym-päröidä', 'kulkeutua yhdeltä toiselle, vaihtaa omistajaa', 'pyöriä'. Näiden lisäksi verbille on sanakirjassa listattu muunkinlaisia merkityk-siä, joihin viittaavia tulkintoja voi osin havaita tutkimuskyselyn vastauksista. Tällaisia ovat mm. 'kulkea kaartaen, päätyä kiertoteitse', 'kaartaen sivuuttaa, välttää, karttaa, kaihtaa', 'kulkea, kuljeksia, harhailla'. (*Kielitoimiston sanakirja*, 2018.)

Määritellesään itselleen vieraan *kierto-talous*-sanana merkitystä ilman kontekstia vastaajat ovat siis joutuneet turvautumaan tuttujen sanojen *kierto* ja *talous* merkityksiin ja muiden vastaavien, tuntemiensa yhdyssano-jen käyttöyhteyksiin ja merkityksiin. Osalle vastaajista sana on toki ainakin jossain mää-rin tuttu ennestään, ja näistä osa tuntee sanan käyttöyhteydet ja kykenee niiden perusteella kuvailemaan sanan merkityksen lähes termi-määritelmän mukaisesti. Sanan tuttuutta vastaajalle voidaan arvioida paitsi vastausten sisällön myös vastausten modaalisten ainesten perusteella.

3.2 *Kiertotalous*-sanana määritelmät modaalisuuden näkökulmasta

Modaalisuuden määrittelemine ei ole yksi-selitteistä (ks. pohdintaa esim. Elsayed, 2017, s. 4–29), mutta tavallisesti sitä pidetään kie-leen merkittynä puhujan arviona sanotun asian todenmukaisuudesta tai toteutumis-mahdollisuuksista. Suomen kieliopissa sitä ilmaistaan monin eri tavoin, kuten tietyin lausemuodoin, verbein, verbimuodoin, ad-verbien ja adjektiivein. Kielen modaalisuus perustuu siihen, että puhujalla on mielessään ikään kuin vaihtoehtojen, sanotun toteutu-misen eri mahdollisuuksien joukko. Asian-tilaa voidaan arvioida sen mahdollisuuden

⁴ Erikoiskielistä lisää esim. Pitkänen, 2008, s. 114–119.

(episteeminen modaalisuus) tai välttämättömyyden (deonttinen modaalisuus) pohjalta. Sisäistä tai ulkoista kykyä tai pakkoa taas ilmaistaan dynaamisella modaalisuudella. Kun puhuja ilmaisee jollain tavoin sanotun tiedon lähteen (esim. havainto, kuulopuhe), on kyse evidentialisuudesta. Suomessa tiedon lähteen kieliopillinen merkintä sisältää myös arviointia asiain tilan mahdollisuudesta, mikä vuoksi evidentialisuutta pidetään meillä modaalisuuden alakategoriana, toisin kuin monissa muissa kielissä, joissa evidentialit merkitsevät ainoastaan puhujan tietolähdettä ilman arviota tiedon varmuusasteesta tai totuudenmukaisuudesta. (VISK § 1551–1553; Tieteen termipankki; Aikhenvald, 2018.)

Kyselyvastaukset voidaan jakaa kahteen ryhmään: vastaukset, joissa todetaan asiaintila ilman erityisiä modaalisia aineksia, ja vastaukset, joissa esiintyy modaalisia aineksia. Yleensä kyselyn vastaaja merkitsee vastauksensa varmuusasteen ja mahdollisesti myös osoittaa, mihin vastauksessa esitetty tieto perustuu. Lyhyitä tietämättömyyttä ilmaisevia vastauksia, kuten *en tiedä, ei tietoa, ei aavistustakaan, ei mitään hajua, sana ei herätä minkäänlaisia mielikuvia*, emme tässä laske mukaan asian varmuusastetta arvioivien vastausten joukkoon, vaikka toki episteemisiä ilmauksia nekin ovat: ne esittävät varmana vastaajan tietämättömyyden. Aineistossa on myös fragmentaarisia tai väitelauseen muotoisia, määritelmän kaltaisia vastauksia, joita emme tarkastele modaalisuuden näkökulmasta, olivat ne sitten asian jäljillä (esim. 1) tai eivät (esim. 2):

- (1) Talouden malli jossa erilaiset kulutushyödykkeet kiertävät kestävästi kehityksen mukaisesti elinkaarensa loppuun saakka.
- (2) Verosuunnittelu, Panama, harmaampi kuin Kouvola.

Episteemisessä modaalisuudessa kyse on tavallisesti siitä, että puhuja ilmaisee epävarmuuttaan eli tuo esiin muidenkin mahdollisten totuuksien olemassaolon. Sitä ilmaistaan esimerkiksi kysymyslausein, modaalisiin partikkeleihin ja adverbeihin (esim. *ehkä, varmaankin*), modaaliverbeillä (*saattaa, voida, taitaa*) tai moduksista potentiaalilla. Myös uskomista, luulemista, arvelua tai tietämistä kuvaavat mentaaliset verbit (esim. *luulla, arvella*) ovat merkitykseltään modaalisia. Episteemisen modaalisuuden ilmaisut muodostavat jatkumon, jonka toisessa päässä ovat mahdottomaksi arvioidut ja toisessa päässä todennäköiseksi tai varmaksi arvioidut asiain tilat. (VISK § 1556, 1578.) Aineistomme kirjallisissa vastauksissa esiintyy epävarmuuden ilmaisimina myös kysymysmerkkejä, kolmea pistettä ja jopa *öö*-imitatiivia.

Evidentialisuus osoittaa, mistä ilmaistu tieto on peräisin. Suomen kielessä evidentialisuus kytkeytyy episteemiseen modaalisuuteen. Samalla kun evidentialiset ilmaukset ottavat kantaa tiedonlähteeseen, ne sisältävät myös kerrotun tiedon epävarmuuteen liittyviä merkityksiä. Puhujan epävarmuutta tuodaan esiin esimerkiksi sellaisilla ilmauksilla kuin *kuulemma* tai *muka*, joilla sanottu voidaan esittää kuulopuheeksi, kun taas esimerkiksi partikkelit *siis* tai *varmaankin* esittävät sanotun puhujan päättelyyn perustuvaksi. Evidentialisuutta ovat myös havaintoon, tietämiseen ja muistamiseen liittyvät ilmaukset, kuten *näyttää, tietääkseni* ja *muistaakseni*. (VISK § 1557; vrt. Aikhenvald, 2018.) Kyselyvastauksissa esiintyy erityisesti vastaajan omaan päättelyyn liittyvää evidentialisuutta.

Olemme tässä tutkimuksessa kiinnostuneita nimenomaan vastauksissa ilmenevästä episteemisestä modaalisuudesta ja evidentialisuudesta, koska haluamme selvittää, miten varmoiksi tai epävarmoiksi vastaajat

merkitsevät määritelmänsä. Emme siis kiinnitä huomiota vastausten harvinaisiin, joskin toki mahdollisiin, deonttisiin tai dynaamisiin merkityspiirteisiin⁵.

4 KVANTITATIIVISET TULOKSET: KIERTOTALOUDEN YLEINEN TUNNETTUUS JA MEDIANÄKYVYYS

Tässä luvussa laskemme kyselytutkimuksen määrittelytehtävän ja kahden asteikkokysymyksen vastausten pohjalta, onko kiertotalous-käsitteen tunnettuudessa ja siihen liittyvissä asenteissa tapahtunut vuosien 2019 ja 2020 välillä muutosta. Vertaamme myös tuloksia siihen, miten paljon kiertotalous on ollut esillä mediassa kyselyjä edeltävänä aikana.

Pidämme sanan merkitystä vastaajalle tuntemattomana kolmella eri perusteella: 1) jos vastaaja on jättänyt kokonaan vastaamatta, 2) jos vastaaja on kirjoittanut *en tiedä* -tyyppisen vastauksen ilman mitään *kiertotalouden* vakiintuneisiin merkityspiirteisiin viittaavia lisäyksiä tai 3) vastaaja on kuvannut merkityksen täysin väärin. Alkuvuodesta ja keväällä 2019 *kiertotalous*-sanana merkitystä ei tuntenut lainkaan 51 prosenttia (104/204) Turun yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston opiskelijavastaaajista. Kieltenopiskelijoiden ja kauppatieteiden opiskelijoiden välillä ei vastauksissa ollut eroa. Syksyllä 2020 opiskelijavastaaajista enää 21 prosenttia (22/103) ei tiennyt sanan merkitystä, joten muutos sanan yleisessä tunnettuudessa oli huomattava.

Ensimmäisessä kyselyssä 22 vastaajaa (10,8 % kaikista) jätti määrittelykysymykseen kokonaan vastaamatta tai vastasi pelkästään *en tiedä*-, *termi ei ole minulle tuttu*-, *en ole kuullut termiä ennen* -tyyppisesti. Muut vastaajista, joille sana oli täysin vieras, joko pehmensivät

en tiedä -tyyppistä vastaustaan erilaisin epävarmuuden osoittimin (esim. 3 ja 4) tai arvasivat tai päättelivät sanan merkityksen virheellisesti. Monissa arvauksissa ja päättelyissä esiintyy episteemistä modaalisuutta ja omaan päättelyyn viittaavaa evidentialisuutta (esim. 5 ja 6), mutta jotkut esittävät virheellisen vastauksensa ikään kuin tosiasiana ottamatta kantaa sanomansa varmuuteen (esim. 7).

- (3) Tuttu sana, mutta todellinen merkitys ei ole auennut.
- (4) En valitettavasti ole varma, mitä se tarkoittaa.
- (5) Mieleen tulee sosialismi.
- (6) En ole ikinä kuullut, mutta kuulostaa joltain uudelta menetelmältä hoitaa taloutta.
- (7) Kiertotaloudessa yhteiskunnan varoja laitetaan kiertämään yhteisen hyvän vuoksi ja näin saadaan asiat rullaamaan.

Vuoden 2020 vastaajista 8 (7,8 %) jätti kohdan tyhjäksi tai vastasi *en tiedä* -tyyppisesti ilman modaalisia aineksia. Loput 14 sanaa tuntemattomista käyttivät samankaltaisia vastausstrategioita kuin edellä on kuvattu (esimerkit 8–10).

- (8) Tiedän suurinpiirtein mitä kiertotalous tarkoittaa, mutta en osaa sitä kovin selkeästi selittää.
- (9) En tiedä tarkkaa tarkoitusta mutta mieleen tulee jonkinlainen taloudellinen systeemi jonka osat varioivat jotenkin keskenään. Käsite liittyy jotenkin kansantalouteen ja sen kiertokulkuun.
- (10) Rahan kiertämistä ekonomiassa, yritysiltä, yksityishenkilöiltä ja valtiolta toisilleen.

⁵ Dynaamista sisäistä välttämättömyyttä ilmaistaan esimerkiksi vastauksessa *Positiivisia mielikuvia herää kiertotaloutta ajatellessa ja tulee olo että sitä pitäisi harjoittaa enemmän itse* (2019).

On selvää, että tulokset eivät suoraan kerro siitä, miten hyvin *kiertotalous*-sana tunnetaan, sillä niissä vastauksissa, joihin sisältyy edes jokin ”oikeita” merkityspiirteitä, on samalla tavoin arvauksia ja omia päätelmiä kuin ”väärissäkin” vastauksissa. Toisaalta esimerkkien 3 ja 8 kaltaisilla vastaajilla saattaa olla oikeansuuntainen käsitys sanan merkityksestä, vaikka sitä ei ole vastaukseen kirjoitettu. Muun muassa esimerkin 11 kaltaisia vastauksia, joissa sanalle annetaan kaksi tai useampia vaihtoehtoisia merkityksiä, joista ainakin yksi on jossain määrin oikeansuuntainen, ei ole laskettu samaa tuntemattomien joukkoon. Laskelmat ovat siis vain suuntaa antavia, mutta tulokset kertovat kuitenkin ymmärtääksemme siitä, että sanasta on puolessatoista vuodessa muodostunut jo jonkinlainen käsitys: se osataan yhdistää tietynlaisiin konteksteihin ja yhdysosan osien merkitystä kyetään näin tulkitsemaan jo oikeansuuntaisesti.

- (11) Kiertotalous voisi tarkoittaa talousmallia, jossa raha liikkuu kiertäen ilman hävikkiä osastolta toiselle. Toisaalta se voisi tarkoittaa kestävään kehitykseen liittyvää taloutta. (2019)

Paitsi sanan merkityksen tunnettuudessa myös itse ilmiöstä kiinnostumisessa ja siihen asennoitumisessa on tutkimusaikana tapahtunut selvä muutos. Kysyimme, kuinka kiinnostunut vastaaja on kiertotaloudesta ja sitä koskevasta julkisesta keskustelusta asteikolla 1–10. Vuonna 2019 näiden vastausten keskiarvo oli 3,88 ja mediaani 4, kun taas vuonna 2020 vastausten keskiarvo oli selvästi korkeampi, 5,67, ja mediaani 6. Toinen kysymys koski vastaajien asenteita, suhtautumista kiertotalouden kehittämiseen. Samanlaisella asteikolla vuoden 2019 vastausten keskiarvo oli 5,14 ja mediaani 5, ja vuonna 2020 vastausten keskiarvo oli 7,28 ja mediaani 8.

Kiinnostuneisuus oli siis puolentoista vuoden aikana lisääntynyt ja asenteet olivat muuttuneet myönteisemmiksi.

Tulokset ovat selitettävissä monin tavoin. Esimerkiksi lukio-opetuksessa on aihepiiriä ehkä käsitelty entistä enemmän, mikä voi välittömästi näkyä ensimmäisen vuoden opiskelijoiden vastauksissa. Muutama yksittäinen vastaaja ilmaisikin suoraan kuulleensa asiasta jotain lukiossa tai lukeneensa siitä ylioppilaskirjoituksiin. Lisäksi nuoret seuraavat ilmastokeskustelua yhä tiiviimmin. Kiertotalouspuheella on sisällöllinen yhteys ilmastodiscurssiin, joten sitä kautta sana on voinut osua lukijan silmiin ja kuulijan korviin. Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa julkaistujen juttujen perusteella *kiertotalous*-sanan esiintymät ovat lisääntyneet, joten sanaan törmää mediaa seuratessaan yhä useammin. Taulukossa 1 esitetään maan suurimman päivälehdten, Helsingin Sanomien, ja viihteellisen iltapäivälehdten, Ilta-Sanomien, osumat sanalle *kiertotalous* vuosina 2016, 2017, 2018 ja 2019.

TAULUKKO 1. *Kiertotalous*-sanan osumat (kpl) Helsingin Sanomien (HS) ja Ilta-Sanomien (IS) jutuissa.

Vuosi	HS	IS
2016	50	2
2017	65	7
2018	89	8
2019	128	11

Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat ovat valtakunnallisia sanomalehtiä, joilla on paljon lukijoita. Profililtaan ne poikkeavat toisistaan, mikä näkyy selvästi myös *kiertotalous*-osumien kokonaismäärissä. *Kiertotalous* esiintyy Helsingin Sanomissa selvästi talouspuheessa: osumista kaksi kolmannesta sijoittuu talousmallin kehitykseen (Läärä, 2020, s. 24).

Syksyllä 2020 kyselyyn vastanneet olivat todennäköisesti törmänneet mediaa seuratessaan sanaan *kiertotalous* huomattavasti useammin kuin alkuvuonna 2019 kyselyyn vastanneet opiskelijat. Sana oli alkanut kuulostaa tutulta, vaikka sen täsmällinen merkitys olikin monelle vielä vieras. Tästä kertoo myös tyhjien ja lyhyiden *en tiedä* vastausten suhteellisen osuuden väheneminen.

5 KVALITATIIVISET TULOKSET: YHDYSSANAN MERKITYKSEN PÄÄTTELY JA SEN VARMUUSASTEEN OSOITTAMINEN

Tässä luvussa tarkastelemme päättelyketjujen ja modaalisuuden näkökulmasta kaikkia kyselyvastauksia, joissa on jollain tavoin pyritty muotoilemaan tutkittavalle sanalle jokin merkitys. Osoitamme erilaisia tulkintatapoja ja vastauksen varmuusasteen ilmaisuja esimerkkien avulla emmekä pyri kuvaamaan tyhjentävästi erilaisten tapausten osuuksia aineistossa.

5.1 Episteeminen modaalisuus kyselyvastauksissa

Vuoden 2020 vastaukset ovat yleisesti ottaen varmempia kuin vuoden 2019 vastaukset. Niissä on useita esimerkkien 12 ja 13 kaltaisia – mutta myös tiiviimminkin ilmaistuja – määritelmiä, joissa *kiertotalouden* merkityspiirteitä ja käsitteen sisältöä kuvataan vakiintuneen merkityksen suuntaisesti, jopa tieteellisen tarkasti ja yksiselitteisesti indikaatiivisin väitelausein. Vuoden 2019 aineistossa sen sijaan vastaavia esiintyy vain muutamia. Modaalisuuden näkökulmasta indikaatiivi ilmaisee kategorisen väitteen, jonka episteeminen varmuusaste on suuri (VISK § 1590).

- (12) Kiertotalous merkitsee kaikkien mahdollisten kierrätettävien ja uusiokäytettävien materiaalien, kuten energian, kaiken materiaalin

ja aineksen, käyttämistä uudelleen, sellaisten aineiden, jotka muuten menisivät roskeisiin. Kiertotalous on siis kaikkea mahdollista uusio käyttöä, eri toimijoiden välistä yhteistyötä, millä materiaalia saadaan käytettyä uuteen tarkoitukseen. (2020)

- (13) Kiertotaloudella kuvataan järjestelmää, jossa jokin asia tai esine voidaan hyödyntää aina uudelleen tai ainakin mahdollisimman pitkään sen jälkeen, kun sen pääasiallinen elinkaari on päättynyt. Kiertotalous merkitsee sitä, että esine tai asia ei päädy käytökelvottomaksi sen käytön jälkeen, vaan sitä voidaan hyödyntää uusiin tarkoituksiin joko sellaisenaan tai tietyn korjaus-/muokkausprosessin jälkeen. (2020)

Lomakkeen tehtävänannossa puhuteltiin vastaajaa yksikön toisen persoonan muodoin, ja siinä esiintyivät ilmaukset *mielestäsi* ja *mielikuvia*. Nämä ovat saattaneet vaikuttaa siihen, että vastauksissa esiintyy hyvin usein evidentialista, omaan päättelyyn perustuvaa epävarmuuden ilmaisemista: (*minulle*) *tulee mieleen, sana tuo mieleen, on mielestäni, tarkoittaa mielestäni, herättää ajatuksia* jostakin, *uskoisin, luulen, voisin kuvitella, ymmärrän*. Havaintoon perustuvaa evidentialisuutta on vastauksissa, joissa sana *herättää mielikuvan, kuulostaa joltakin tai muistelen kuulleen sanan*. Muutamit vastaajat pyrkivät myös yksilöimään ulkopuolisen lähteen (esim. mainos, maantiedon oppikirja), jossa sanaa on käytetty. Esimerkeissä 14 ja 15 on näiden lähteiden lisäksi käytetty myös monia muita episteemisen modaalisuuden ilmaisukeinoja, kuten kysymystä (*vai oliko*), modaaliverbiä ja konditionaalialia (*voisi, taisin*) ja modaalisia partikkeleita (*ehkä, sittenkin, ilmeisesti*).

- (14) Olen miettinyt, mitä se voisi tarkoittaa, mutta en ole selvittänyt asiaa. On tullut vastaan ehkä jokin mainos, jossa tätä sanaa on käytetty... Vai oliko se ”tukitalous” sittenkin? (2019)
- (15) Ilmeisesti joku talousmalli tms, jossa pyritään kierrättämään ja/tai välttämään jätettä. Maantiedon yo-kirjoituksiin taisin aiheesta lukea. (2020)

Eriasteista episteemistä todennäköisyyttä ilmaistaan siis myös modaalisin adverbein ja partikkelein (VISK § 1601), jollaisia kummankin kyselyn vastauksissa esiintyy useita: *ehkä, ehkäpä, hAn, ilmeisesti, kai, kyllä, luultavasti, mahdollisesti, oikeasti, tavallaan, tosin, tuskin, vahvasti, varmaan, varmaankin, varmasti*. Myös päättelyä ilmaiseva evidentialinen *siis* esiintyy useissa vastauksissa (ks. esim. 16–19).

- (16) Ihan ekana ei tullut mieleen mitään, mutta kun mietin niin *ehkä* se voisi olla sitä, että raha liikkuu ja joku tietty talouden haara on aina riippuvainen muusta taloudesta jne. Ovat riippuvaisia toisistaan. Mutta en *oikeasti* tiedä, mitä se tarkoittaa. (2019)
- (17) Ensimmäisenä mieleeni tulee kiertämys ja esimerkiksi kirpputorit, vaikka siitä *tuskin* ilmiössä on kyse. En *siis* ole tietoinen kiertotalouden merkityksestä tai sanasta ylipäänsä, vaikka tunnistan kuullesseni/nähneeni sen jossain pari kertaa. (2019)
- (18) Pyrkii *kai* takaamaan tuotteelle mahdollisimman pitkän iän ja hyödyn. Tuotetta *siis* jalostetaan erilaiseksi ja kierrätetään. (2020)

- (19) En ole *kyllä* yhtään varma mutta liittyisiköhän se jotenkin kierrätykseen? (2020)

Esimerkissä 19 esiintyy modaaliaineksena paitsi partikkelit *kyllä* ja *-hAn* myös epävarmuutta ilmaiseva konditionaali. Konditionaalia käytetään episteemisen modaalisuuden ilmaisemiseen myös esimerkissä 20, jossa vastaaja ensin esittää indikatiivimuotoisella väitelauseella varman oloisesti väärän tulkinnan, mutta sen jälkeen antaa ”esineiden näkökulmasta” sanalle toisen merkityksen, jonka hän merkitsee epävarmaksi ilmaisulla *haluaisin mieltää*.

- (20) Kiertotalous on rahataloudessa sitä kun raha kiertää ihmisiltä veroja maksettaessa valtiolle ja säästämisellä pankeille ja sitten taas valtiolta raha tulee takaisin ihmisille tukien ja ilmaisten palveluiden muodossa. Esineiden näkökulmasta haluaisin mieltää kiertotalouden kierrätyksen ja uusitutuvien raaka-aineiden muodossa. (2019)

Moduksista potentiaali ilmaisee episteemistä todennäköisyyttä (VISK § 1597). Sitä ei juuri esiinny aineistossamme; ainoa potentiaalinen sisältävä vastaus on esimerkki 21.

- (21) Liittynee kierrätykseen (2020)

Esimerkissä 19 vastaajan epävarmuutta ilmaisee konditionaaliverbiin liitettyä myös *kO*-liitepartikkeli. *kO*-vaihtoehtokysymys ikään kuin tarjoaa yhden mahdollisen selityksen, jonka paikkansapitävyyden vastaanottaja saa arvioida. Lisäksi sanan lopussa oleva *hAn*-partikkeli merkitsee sanotun epävarmaksi tai vastausta kaipaamattomaksi. (VISK § 1679, 1681.) Kyselyvastauksissa

esiintyy vaihtoehtokysymysten lisäksi myös pelkkiä kysymysmerkkejä ilmaisemassa vastaajan epävarmuutta (ks. esim. 22 ja 23, joihin sisältyy myös muita episteemisen modaalisuuden ilmaisukeinoja).

- (22) En tiedä *juurikaan* mitään.
Kestävä kehitys?? (2019)
- (23) Ensimmäisenä *tulee mieleen* kierrätys. Talous jossa kierrätetään, *ehkäpä? Vai onko* kyseessä *sittenkin* vain rahan kiertäminen yhteiskunnassa kuluttajilta yrityksille ja valtiolle, ja niiltä taas kuluttajille. (2019)

5.2 *Kiertotalous*-sanan merkityksen päättely

Edellä esimerkkien 12 ja 13 tyyppiset vastaukset kertovat vastaajan tuntevan *kiertotalous*-sanana merkityksen ja käyttökontekstit hyvin, joten niiden tarkastelu ei ole yhdyssanan merkityksen päättelyn kannalta tarpeellista. Sen sijaan ”väärät” vastaukset sekä vastaukset, jotka sisältävät erilaisia episteemisen modaalisuuden ilmauksia, ovat kiinnostavia siltä kannalta, miten vastaaja on rakentanut mielessään yhdyssanan merkitystä. Useimmiten merkitystä on pyritty päättämään yhdyssanan osien merkitysten tai sanan mahdollisten kontekstien pohjalta, kuten nominatiivisubstantiivialkuiselle yhdyssanalle on tyyppillistä. Esimerkissä 24 vastaaja jopa itse tunnistaa tarvitsevansa sanan merkityksen tulkintaan käyttökontekstia ja toteaa, ettei kahden tutun sanan yhdistelmän merkitys aukene ilman sitä, vaikka edusosa tuntuukin viittaavan talouselämän kontekstiin.

- (24) Kuulostaa ekonomiaan liittyvältä termiltä mutta täytyy sanoa että ilman kontekstia en tiedä mitä *kiertotalous* tarkoittaa. Talous on tuttu käsite. Ja kiertä myös. Yhdistettynä en tiedä? (2019)

Edusosa *talous* onkin lähes kaikissa vastauksissa tulkintojen lähtökohtana, onhan *kiertotalous* tyyppillinen määräisyhdyssana, jossa edusosa ilmaisee asian, jota määritetään tavalla tai toisella rajaa. Monet vastaajat ovat käyttäneet analogisena mallina muita *talous*-loppuisia yhdyssanoja, joissa edusosan merkitys on yleensä abstrakti ’talouselämä’ (esim. *valtionalous*) tai ’talouselämää hoitava järjestelmä, jotakin ylläpitävä järjestelmä’ (esim. *markkinatalous*, *lineaaritalous*, *vaihdantatalous*, *energiatalous*), ja ovat pyrkineet tulkitsemaan kysytyn sanan vastaavalla tavalla. Lähinnä ’talouselämään’ viittaa vastaus 25, kun taas järjestelmänäkökulma on vahvasti esillä esimerkeissä 26, 27 ja 28, joista kahdessa jälkimmäisessä näkyy myös vastaajan mieleen tullut analoginen mallisana (*vaihdantatalous*, *kansantalous*). Huomattakoon myös esimerkistä 26 havaittava käsitteen väljyys (*erilaiset asiat kiertävät*).

- (25) *Kiertotalous* kertoo sen miten varat (rahalliset, luonnonvarat yms.) voidaan käyttää useaan kertaan taloudessa. Niille voidaan keksiä uusiokäyttömuotoja sekä ne voidaan allokoida tehokkaampaan käyttöön. (2019)
- (26) *Kiertotalous*-sanasta tulee mieleeni systeemi, jossa erilaiset asiat kiertävät. Esimerkiksi voidaan kierrättää asioita ja käyttää niitä uudelleen muualla. (2019)
- (27) Mieleeni tulee konsepti, jossa tavarat kiertävät henkilöltä toiselle tarpeen mukaan. Vanhat, itselle turhat ja käyttämättömäksi jääneet tavarat annetaan eteenpäin niitä tarvitseville. Samantapaista kuin vaihdantatalous. (2019)
- (28) En tiedä tarkkaa tarkoitusta mutta mieleen tulee jonkinlainen taloudellinen systeemi jonka osat varioivat jotenkin keskenään.

Käsite liittyy jotenkin kansantalouteen ja sen kiertokulkuun. (2020)

Varsin monen vastaajan mielessä *talous*-sana herätti konkreettisen mielikuvan rahasta, onhan sanan yksi merkitys 'rahavarat, varallisuus'. Esimerkkien 29 ja 30 kaltaisia vastauksia saimme kummassakin kyselyssä useita.

- (29) Rahan kiertäminen yhteiskunnassa (2019)
 (30) En osaa sanoa. Asiat ja raha liikkuvat ja vaihtavat omistajaa. (2020)

Joissain harvoissa vastauksissa näkyy *talous*-sanon merkitys 'taloudenhoito' (esim. 31) ja jopa 'kotitalous, ruokakunta' (esim. 32).

- (31) En ole ikinä kuullut, mutta kuulostaa joltain uudelta *menetelmältä hoitaa taloutta* (2019)
 (32) Muistan kuulleen sanan ja sen merkityksen joskus, mutta en muista enää tarkkaan. Sana herättää mielessäni jonkinlaisen kuvan ympäristöystävällisestä taloudesta, *kenties enemmän pieniin yksiköihin kuten kotitalouksiin keskittyen*. Kiertotalous kuulostaa siltä, että varat kiertävät ja ne uusiokäytetään mahdollisimman tehokkaasti. (2020)

Vaikka yhdyssanan ymmärtämisen lähtökohtana on edusosa *talous*, syntyvät rajautuneemmat merkitystulkinnat määriteosan *kierto* merkitysten pohjalta. Se on deverbaali *O*-teonnimijohdos, jossa kantaverbin *kiertää* merkitykset ovat selvästi läsnä. Käsittelemme seuraavaksi *Kielitoimiston sanakirjassa* esiintyviä *kierto*- ja *kiertää*-sanojen eri merkityksiä, joita voidaan nähdä kyselyvastausten merkitystulkintojen pohjana.

Kiertotalouden vakiintuneessa merkityksessä (Sitra, 2016) *kierto*-määriteosa rajaa talousjärjestelmän suljetuksi kehäksi, jossa tuotteet ja materiaalit pysyvät käytössä arvonsa säilyttäen, eli siinä korostuu *kiertää*-sanon merkitys 'kulkea ympäri (umpinaista rataa)'. Lisäksi määritelmä sisältää ajatuksen jakamisesta, yhteisomistamisesta ja vuokraamisesta, mikä kytkeytyy *kiertää*-verbin merkitykseen 'kulkeutua yhdeltä toiselle, vaihtaa omistajaa'. Molemmat merkitystulkinnat ovat nähtävissä kummassakin kyselytutkimuksessa epävarmojenkin vastaajien vastauksissa. Esimerkissä 33 on ympyränmuotoisen radan lisäksi kiinnostava metafora, *ketju*, joka tuo mukaan toisenkin tason kierron – koostuuhun ketju toisiinsa kytkeytyvistä umpinaisista lenkeistä. Tämä ketju voi siis mennä lineaarisesti jostain jonnekin päätepisteeseen tai muodostaa ympyrän, jolla ei ole päätepistettä. Umpinaiseen kiertorataan viittaa myös metafora *kehä* (esim. 34). Kätkeytyminen *kierron* 'ympäri kulkemisen' merkitys sisältyy esimerkkiin 35.

- (33) Kiertotalous liittyy ympyränmuotoiseen ketjuun, sen sijaan että ketju menisi lineaarisesti, ketjulla on päätepiste, mutta ympyrässä kaikki hyötykäytetään uudelleen, eikä ole niin sanottua jätettä tai hukkaa. (2019)
 (34) Taloudessa olevat tuotteet ja resurssit kiertäisivät mahdollisimman pitkään. Mielikuvana toimii hyvin kehä. (2020)
 (35) Kiertotalous liittyy resurssien uudelleenkäyttöön, ympäristöä säästäen. (2020)

Tavallisin *kierto*-sanaan liittyvä tulkinta vastauksissa vaikuttaa olevan kuitenkin 'siirtyminen yhdeltä toiselle' (< *kiertää* 'kulkeutua yhdeltä toiselle, vaihtaa omistajaa'). Puhutaan *kierrättämisestä* ja *jakamisesta*, kuten esimerkiksi 36. Kierrättäminen esiintyykin esimer-

kin 37 tapaan hyvin monissa vastauksissa. Tämä tapa ymmärtää *kierto*-määriteosa ei kuitenkaan välttämättä johda kokonaisuuden oikeaan tulkintaan, jos *talous*-sana on johdattanut ajatukset erityisesti rahaan. Esimerkin 38 kaltaiset vastaukset ovat kummassakin kyselyssä varsin yleisiä.

- (36) Kiertotaloudessa hyödykkeitä ei omisteta yksin vaan niitä jaetaan muiden kanssa tarpeen mukaan. Mieleen tulee esim. auton tai kodinkoneen kierrättäminen/jakaminen. (2019)
- (37) Kiertotalous herättää minussa hyvin vahvan mielikuvan kierrättämisestä. (2020)
- (38) semmoinen mielikuva, että liittyy varmaankin jotenkin rahan kiertoon ihmiseltä toiselle, mutta tarkemmin en osaa sanoa (2020)

Ei niinkään kehän kiertäminen vaan yli-päätään pyörivä, etenevä liike on havaittavissa niissä vastauksissa, joissa käytetään liikkumiseen viittaavia ilmauksia. Liikkeessä olevaksi voidaan mieltää raha (39–41, ks. myös 29) tai erilaiset muut tuotannon tekijät, kuten työvoima (42).

- (39) Kiertotaloudessa yhteiskunnan varoja laitetaan kiertämään yhteisen hyvän vuoksi ja näin *saadaan asiat rullaamaan*. (2019)
- (40) Kiertotalous on tärkeää, koska silloin *tuotannontekijät ja pääoma saadaan liikkeelle*. (2019)
- (41) Ihan ekana ei tullut mieleen mitään, mutta kun mietin niin ehkä se voisi olla sitä, että *raha liikkuu* ja joku tietty talouden haara on aina riippuvainen muusta taloudesta jne. Ovat riippuvaisia toisistaan. Mutta en oikeasti tiedä, mitä se tarkoittaa. (2019)

- (42) En ole varma ehkä tarkoittaa sitä, että *ihmiset liikkuvat paljon ammatista toiseen* ja kiertävät työalalta toiseen. (2019)

Esimerkissä 41 nousee esiin myös eri asioiden välinen riippuvuus- tai hyötymissuhde. Tällainen mielikuva on herännyt varsin monelle vastaajalle (esim. 43–45); se juontuu mahdollisesti siihen, että *kierto* yhdistyy sekä 'pyörivään, etenevään liikkeeseen' että 'siirtymiseen yhdeltä toiselle'.

- (43) En tiedä, mutta aavistukseni mukaan se tarkoittaa tilannetta, jossa *eri teollisuudet toimivat ikään kuin toisilleen*. "Kierto" täten tarkoittaisi sitä, että kaikki teollisuus ja talous *toimivat edellytyksinä toisilleen*. (2019)
- (44) Kiertotalous: *kysynnän ja tarjonnan laki*, ei ylimääräisiä turhakkeita. (2019)
- (45) Sitä, että tehdään työtä, josta toiset hyötyvät jollain tavalla ja että *niin tavarat kuin tiedot ja taidotkin kiertävät ja hyödyttävät toisia*. Koskee kaikkia elämän osa-alueita. (2020)

Kierto-sanana yksi erikoismerkitys on 'viljelykasvien vuorottelu jollakin viljelyalalla' (*Kielitoimiston sanakirja*, 2018). Kiintoisesti myös tämä merkitys näkyy muutamissa vastauksissa (esim. 46 ja 47):

- (46) Kiertotalous tuo ensimmäisenä mieleen vuoroviljelyn. (2019)
- (47) Ensimmäiseksi mieleen tulee maatalous. Kiertotaloudella pyritään mielestäni sekä ympäristöystävällisempään viljelyyn että tehokkaampaan viljelyyn siten että esimerkiksi talvikuukaudetkin pyritään ottamaan hyötykäyttöön. (2019)

Sekä vuoden 2019 että 2020 kyselyssä on monia vastauksia, joissa *kiertotaloutta* pidetään kielteisiä mielikuvia herättävänä sanana. Jotkin tämällyppisistä vastauksista liittyvät ilmeisesti *talous*-sanan herättämään vastenmielisyyteen (ks. esim. 48), mutta yleensä negatiivisena koetaan nimenomaan *kierto*-sanan synnyttämä mielikuva. Silloin tulkinnan tuottaa lähinnä *kiertää*-verbin merkitys 'kaartaen sivuuttaa, välttää, karttaa, kaihtaa'. Kun *talous* liitetään rahaan ja *kierto* karttamiseen, syntyy ajatus sääntöjen ja vastuiden, kuten verojen tai palkanmaksun, välttelystä (esim. 49–51).

- (48) En tiedä, mitä sana tarkoittaa enkä mihin se liittyy. Mielikuvina herää raha ja politiikka. Aihe ei kiinnosta minua. (2019)
- (49) En ole koskaan edes kuullut kierto- taloudesta. Sanana kiertotalous tuo mieleen jonkinlaisen vastuun pakoilemisen, esim. veroparatiisit (2019)
- (50) Liittyy harmaaseen talouteen, kierretään veronmaksua ja maksetaan huonompaa palkkaa. Toisinsanoen, kierretään taloutta laittomin keinoin. (2019)
- (51) Yrittää kiertää joidenkin sääntöjen ympäri? Negatiivinen konnotaatio tulee minulle termistä, en tiedä miksi. (2019)

Kierto- ja *kiertää*-sanojen eri merkitykset näkyvät siis varsin laajasti kyselyyn vastanneiden kuvauksissa. Jopa aktiivista ihmistoimijaa edellyttävä merkitys 'pyörittää, vääntää' voidaan ajatella esimerkin 52 vastauksen herättäjäksi. Sanakirjamerkityksistä ainoastaan 'kulkea kaartaen, kiertoteitse' sekä päämäärätön 'kuljeksia, harhailla' eivät näille vastaajille näytä tarjoavan merkityksen tulkinnan avaimia.

- (52) Taloudellinen ilmiö millä pyritään nostamaan tuotteen hintaa (2019)

6 YHTEENVETO

Kiertotalous on eri tieteenaloilla ja poliittisessa diskurssissa tunnettu erikoiskielen sana, joka esiintyy yhä useammin myös yleiskielisissä konteksteissa. Yleiskielisessä käytössä sitä voidaan pitää uudissanana, jonka merkitys ei välttämättä kansalaisille ole vielä kovin tuttu. Olemme tässä tutkimuksessa selvittäneet, miten toisen asteen koulutuksen suorittaneet, pääasiassa alle 30-vuotiaat nuoret aikuiset ymmärtävät sanan merkityksen ja millaisia muutoksia ymmärtämisessä on puolentoista vuoden aikana tapahtunut.

Tutkimustulokset osoittavat, että kevään 2019 ja syksyn 2020 välillä niin *kiertotalous*-sanan ymmärtämisessä kuin myös itse asiaan suhtautumisessa on tapahtunut merkittävä muutos. Kun ensimmäisessä kyselyssä vain alle puolet vastaajista osasi antaa sanalle edes jossain määrin oikeansuuntaisen selityksen, tiesi toisen kyselyn vastaajista jo lähes 80 prosenttia yhdistää sanan johonkin tai joihinkin sanalle vakiintuneisiin merkityspiirteisiin. Lisäksi jälkimmäisen kyselyn vastaukset antavat kiertotaloudesta monipuolisemman ja laajemman kuvan kuin ensimmäisen kyselyn vastaukset, joissa esiintyy myös paljon enemmän epävarmuutta ilmaisevia aineksia. Kiinnostus kiertotaloutta koskevaan keskusteluun oli ajanjakson kuluessa lisääntynyt ja asenteet nyt jo paremmin tunnettua kiertotaloutta kohtaan muuttuneet selvästi myönteisemmiksi.

Muutoksen syitä voi olla monia, eikä niitä ole mahdollista tämän tutkimuksen perusteella kuin arvailla. Yksi todennäköinen selitys on sanan lisääntynyt käyttö julkisessa keskustelussa ja sen näkyminen mediassa. Näin on tapahtunut ainakin Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien tarkastelun perusteella: sanan osumat kummankin lehden jutuissa ovat lisääntyneet tutkimusajana selvästi. Tarkemman kuvan saamiseksi ajanjaksolta pitäisi tutkia myös sosiaalisen median kanavilla käytyjä keskusteluja, oppikirjoja, mainontaa ja muuta yritysten kuluttajaviestintää.

Vastausten modaalisisista aineksista voi havaita, että useat kyselyvastaajat joutuivat päättämään sanan merkitystä pelkästään yhdysosien perusteella. Yksittäiset vastaajat (esim. 53) pohtivat tietoisestikin yhdysosien merkitystä ja ehdottavat sitä kautta sanalle erilaisia merkitysvaihtoehtoja. Epävarmuutta ilmaistaan vastauksissa eri tavoin, kuten modaaliverbein, partikkelein ja kysymyksin. Ilman kontekstia tulkitseminen on hankalaa, jos sanan merkitys ei ole ennestään tuttu.

- (53) Jotain sellaista, että joko resursseja (materiaaleja tms.) tai rahaa kierrätetään. En tiedä kunnolla. Herättää tavallaan positiivisia mielikuvia (kierto - kierrätys), tavallaan negatiivisia mielikuvia (kierto - veronkierto tms. huijaus) (2019)

Odotuksenmukaista oli, että suuri osa vastaajista yhdisti sanan *kiertotalous* kierrättämiseen. Sanalle sopivaa kontekstia etsittiin siis *kiertää*-sanana merkityksen 'kulkeutua yhdeltä toiselle, vaihtaa omistajaa' kautta. Tyypillisesti vastaajat ajattelivat *hyödykkeiden*, *tavaroiden*, *esineiden* tai *tuotteiden* kierrättämistä uusille käyttäjille. Jälkimmäisessä kyselyssä esiintyi kuitenkin ensimmäistä selvästi useampia mainintoja myös *materiaalien*, *resurssien* tai *luonnonvarojen* uusiokäytöstä, kierrosta, ja monessa niistä esiintyy metaforana kehä, kaari tai suljettu ketju. Vakiintuneissa määrittelyissä kiertotalous kuvataan paljolti mallina, joka on lineaaritalouden vastakohta, eli talousjärjestelmiä verrataan toisaalta viivaan, jolla on alku- ja loppupiste, ja toisaalta ikuisesti kiertävään kehään. Myös lineaaritalous lienee kuitenkin suhteellisen vieras käsite, sillä siihen ei viitattu kuin yhdessä vastauksessa (ks. esim. 33). Yksi syy *kiertotalous*-sanana hankaluuteen voikin olla, ettei tulkinnan apuna olevaa metaforaa lineaarisen ketjun sulkemisesta tunneta.

Yllättävämpää oli se, että *talous*-sanana merkitys 'rahavarat, varallisuus' vaikutti erittäin monien vastaajien tulkintoihin. *Kiertotalous* yhdistettiin nimenomaan rahaan: joko rahan kiertämiseen yhteiskunnassa, jossa tapauksessa *kierto*-sanana merkitys ymmärrettiin 'kierrättämisenä' tai 'kehän kierrättämisenä', tai rahallisten velvoitteiden kiertämiseen, ennen kaikkea veronkiertoon, jossa tapauksessa *kierto*-sanana tulkittiin 'välttämisen, kaihtamisen' merkityksen kautta.

Muutamit opiskelijat pyrkivät vastauksessaan vain lähinnä kontekstoimaan käsitteen esittämättä sille varsinaista merkityksen tulkintaa. Kiertotalous osattiin yhdistää ympäristö-, ekologia- ja ilmastokysymyksiin sekä kestäväan kehitykseen, kuten esimerkeissä 54 ja 55. Joillekuille sana yhdistyi yleisemmällä tasolla poliittiseen diskurssiin (esim. 56) tai vain johonkin *tärkeään* (esim. 57). Eräänlaista kontekstointia pyrkii tekemään myös esimerkin 58 vastaaja, joka määrittelee kiertotaloustoimijoiksi *hipit* ja *vasemmistolaiset*.

- (54) Ympäristökysymykset, ekologinen ajattelu (2020)
- (55) En tiedä juurikaan mitään. Kestävä kehitys?? (2019)
- (56) En tiedä, mitä sana kiertotalous merkitsee, mutta sanan perusteella se liittyy talousasioiden lisäksi yhteiskuntaan & politiikkaan / yhteiskunnalliseen keskusteluun. (2019)
- (57) En ole kuullutkaan, mutta se kuulostaa tärkeältä (2019)
- (58) Kiertotaloudessa ihmiset vaihtavat palveluita ja tuotteita ilman, että raha vaihtaa omistajaa. Kiertotaloutta [sic] harrastavat mielikuvissani hipit ja vasemmistolaiset. (2019)

7 PÄÄTELMÄT

Jos Suomi aikoo visionsa mukaan olla kiertotalouden edelläkävijämaa ja hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta vuonna 2035, on uusi talousmalli tehtävä tunnetuksi ja hyväksyttäväksi yhteiskunnan kaikilla eri tasoilla. Tärkeä merkitys on paitsi yritysten, lainsäätäjien ja kuntien hallinnon konkreettisilla toimilla myös kansalaisten tahdolla ja valmiuksilla toimia kiertotalouden periaatteiden mukaisesti. Kuten Ken Webster (2013: 544) on todennut, uuden talousmallin iskostaminen ei onnistu pelkkiä faktoja kuvaamalla. Sen sijaan muutosta pitää rakentaa puhumalla siitä erilaisissa yhteyksissä, eri kehyksissä ja niihin sopivien metaforien avulla.

Toistaiseksi suuri yleisö tuntee kiertotalouden käsitteen vielä varsin heikosti. Tutkimiemme yliopisto-opiskelijoiden yleinen tietotaso yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvissä asioissa on todennäköisesti keskimääräistä kansalaista korkeampi, joten vaikka vastaajajoukko edustaa vain pientä valikoitua väestönosaa, voidaan olettaa, ettei yleinen tietämys kiertotaloudesta ole ainakaan tutkimusjoukkoamme parempi. Toisaalta jo tutkimamme lyhyen ajanjakson sisällä tunnettuus opiskelijoiden keskuudessa on selvästi lisääntynyt, mikä saattaa viitata samanlaiseen muutokseen myös muiden kansalaisten ymmärryksessä.

Abstrakteja käsitteitä kiteyttävät erikoistermit ovat käytännöllisiä, kun aiheeseen vihkiytyneet asiantuntijat, viranhaltijat, päättäjät ja yritykset keskustelevat keskenään, mutta niiden tiivis sisältö ei avaudu tavallisille kansalaisille. Sen sijaan *kiertotalouden* kaltaisen, tutuista aineksista koostuvan, mutta sisällöltään vieraan erikoistermin tulkinta johtaa kunkin omista ajattelutavoista kumpuaviin arvailuihin, jotka saattavat olla jopa haitallisia itse asian edistämisen kannalta.

Hallinto- ja strategiapuhe ei tavoita useimpia kansalaisia, eikä erikoiskielinen ilmaisu-tapa avaudu sitä ennestään tuntemattomalle. Kiertotalouden ydinajatuksot tuleekin konkretisoida suurelle yleisölle esimerkkien, metaforien ja tarinoiden avulla laajalti ja toistuvasti niin mediassa kuin myös yritysten kuluttajaviestinnässä. Vallitseva mielikuva on, että kiertotalous on pelkkää tavaroiden kierrättämistä ja siten niiden hyötykäyttöajan pidentämistä. On tärkeää, että kansalaiset ymmärtävät kiertotalouden tätä laajemmin. Jätteiden lajittelu on jo suuri askel materiaalikierron suuntaan, mutta esimerkiksi yhteisomistajuutta, vuokraamista tai korjauspalveluja tuskin toistaiseksi kovin laajasti mielletään osaksi samaa talousmallia, jonka perimmäisenä tavoitteena on estää luonnonvarojen ylikuluttaminen ja ympäristöhaitat taloutta kuitenkin pysäyttämättä.

LÄHTEET

Aineslähteet

Kiertotalouskysely v. 2019 ja v. 2020. Aineisto tekijöiden hallussa.

Sanoma-arkisto. Helsingin Sanomien arkisto ja Ilta-Sanomat. Verkkoaineisto. Tietokannan käyttöliittymä <https://yritysarkisto.sanoma.fi/login>. Haettu 23.11.2020.

Muut lähteet

Aikhenvald, A. (2018). Evidentiality: The framework. A. Y. Aikhenvald (toim.), *The Oxford handbook of evidentiality*. Oxford Handbooks in Linguistics. Oxford University Press. Online publication. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780198759515.001.0001

CICAT2025. ”Kiertotalouden katalyytit: innovaatioekosysteemeistä liiketoimintaekosysteemiin”. <https://cicat2025.turkuamk.fi/fi/cicat2025/>.

Coseriu, E. (1971). *Sprache. Strukturen und Funktionen*. XII Aufsätze. 2., verbesserte Auflage. Spangenberg KG, Tübingen.

— — — 1975: *Sprachtheorie und allgemeine Sprachwissenschaft*. Bd. 2. Internationale Bibliothek für allgemeine Linguistik, München.

Elsayed, D. (2017). *Agricolan pitää – nesessiiviverbi kielikontaktin ytimessä*. Annales Universitatis Turkuensis C: 448. Scripta Lingua Fennica Edita. Turku: Turun yliopisto.

Kansalliskirjasto, digitaaliset sanomalehtiaineistot. Saatavissa: digi.kansalliskirjasto.fi/collections. Haettu 27.5.2021.

Karihalme, O. (1996). *Muotoilun teoriasanaston termistyminen*. Acta Wasaensis 51. Kielitiede 10. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Kielitoimiston sanakirja 2018. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 58. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. Viitattu 28.12.2020. Saatavissa: URN:NBN:fi:kotus-201434.

Kiertotalouden ekosysteemit. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020: 13. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 10.12.2020. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-500-3>.

Kiertotalousohjelman kansalaisraati. Ympäristöministeriön asettaman kansalaisraadinn verkkotapaamisten muistiot 24.6.2020, 15.10.2020 ja 12.11.2020. Viitattu

10.12.2020. Saatavissa: <https://ym.fi/-/kiertotalousohjelman-kansalaisraati-visiohyvasta-tulevaisuudesta-auttaa-ratkaisemaan-kestavyysaastetta>.

Kiviniemi, E. (1987). Voidaanko nimeämisperusteet luokitella? Eero Kiviniemi ja Ritva Liisa Pitkänen (toim.), *Kieli 2* (s.7–34). Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

Kotus, uudissanapoinnat 2014 = Kotimaisten kielten keskus: Sanapoinnintoja vuodelta 2014. Viitattu 16.12.2020. Saatavissa: https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston_sanakirja/uudet_sanat/vuoden_sanapoinnot/sanapoinnintoja_2014#HK.

Laine, P. (2007). *Suomi tiellä sivistyskieleksi. Suomenkielisen maantieteen sanaston kehittyminen ja kehittäminen 1800-luvulla*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 77. Turku: Turun yliopisto.

Läärä, H. (2020). *Kiertotalous-sanan semanttiset kehykset ja diskurssit Helsingin Sanomien teksteissä*. Pro gradu -tutkielma. Kieli- ja käännöstieteiden laitos, suomen kieli. Turku: Turun yliopisto.

Nuutinen, L. (2014). Kierrätystä kierrätöissä. *Kielikello 3/2014*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Viitattu 16.12.2020. Saatavissa: <https://www.kielikello.fi/-/kierratysta-kiertotaloudessa>

Pitkänen, K. (2008). *Suomi kasvitieteen kieleksi. Elias Lönnrot termistön kehittäjänä*. SKST 1164. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Seppänen, L. (1981). Nominaalikompositiivien semantiikkaa. *Sananmuodostuksen ongelmia. Seminaari Seilissä 3.–4.9.1981*, 69–82. SKYJ 7. Turku: Turun yliopisto.

Sitra, 2016. Kiertotalous > Mistä on kyse? Helsinki: Sitra, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto. Viitattu 9.12.2020. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/aiheet/kiertotalous/#mista-on-kyse>.

Sumter, D., de Koning, J., Bakker, C. & Balkenende, R. (2020). Circular economy competencies for design. *Sustainability 12*, 1561. <https://doi.org/10.3390/su12041561>.

Tieteen termipankki 31.12.2020. Kielitiede: modaalisuus. Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:modaalisuus>.

- Tyysteri, L. (2015). Aamiaiskahvilasta öökkäatarjontaan. *Suomen kirjoitetun yleiskielen morfosyntaktisten yhdyssanarakenteiden produktiivisuus*. Turun yliopiston julkaisuja C: 408. Scripta Lingua Fennica Edita. Turku: Turun yliopisto.
- Uusi suunta. Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:1. Helsinki: Valtioneuvosto. Viitattu 22.1.2021. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-658-7>
- Ympäristöministeriö. Kiertotalouden strateginen ohjelma. Viitattu 9.12.2020. Saatavissa: <https://ym.fi/kiertotalousohjelma>.
- Virsu, V. & Sjöblom, P. (2020). Kiertotalouden kehukset: vertailussa viranomaisviestintä ja kansalaisten määritelmät. *Media ja viestintä*, 43, 227–247.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkkunen, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkko-versio. Viitattu 16.12.2020. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7.
- Webster, K. (2013). What might we say about a circular economy? Some temptations to avoid if possible. *World Futures* 69 (7–8), 542–554. DOI: 10.1080/02604027.2013.835977
- Winans, K., Kendall, A. & Deng, H. (2017). The history and current applications of the circular economy concept. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 68, 825–833. DOI: 10.1016/j.rser.2016.09.123
- WWF. Globaalit uhat. Viitattu 9.12.2020. Saatavissa: <https://wwf.fi/uhat/>.
- Zgusta, L. (1990). Onomasiological change: *Sachen*-change reflected by *Wörter*. Edgar C. Polome (toim.), *Research guide on language change*, 389–398. Trends in Linguistics Studies and Monographs 48. Berlin: Mouton de Gruyter.

RECOGNITION AND INTERPRETATIONS OF THE FINNISH WORD *KIERTOTALOUS* 'CIRCULAR ECONOMY'

Paula Sjöblom, University of Turku, School of Languages and Translation Studies

Ville Virsu, University of Turku, Centre for Language and Communication Studies

One possible solution to the global problems is sustainable circular economy. It is an economic model, which supports limiting climate change and curbing overconsumption of natural resources and which at the same time strengthens economy and employment. The transfer to a new model requires understanding of the concept. However, the word for 'circular economy' is not very familiar to the public.

This paper investigates how the Finnish word *kiertotalous* 'circular economy' is recognised by first-year students. The survey was carried out among language students and business students in the universities of Turku and Eastern Finland in 2019 and 2020. The research questions are as follows: How do the students infer the meaning of the compound word on the grounds of its parts? How do they express epistemic modality, i.e. the degree of certainty, in their response? What kind of attitudes the respondents have towards circular economy? How has the recognition of the word changed in 1.5 years?

The results show that *kiertotalous* has become clearly more familiar during the research period and the certainty has increased, though different means of expressing uncertainty are common in both surveys.

Keywords: circular economy, compounds, meaning, modality